

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування**

ІВАНЧЕНКО ІВАН ВІКТОРОВИЧ

**ПРИМУСОВЕ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ДЕРЖАВНИМИ ТА
ПРИВАТНИМИ ВИКОНАВЦЯМИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА
ПЕРСПЕКТИВИ**

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи на здобуття наукового ступеня
магістра публічного управління

Миколаїв – 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми визначається тим, що будівництво незалежної, демократичної, правової, європейської держави в Україні в умовах євроінтеграції можливо лише у випадку дієвої системи виконання рішень.

В Україні, низький рівень довіри до судової системи, завершальною стадією якої є виконання рішення, який відображений у результатах дослідження, залишається одним з основних факторів, що турбує бізнес та відвертає іноземних інвесторів від інвестування або розширення інвестицій в Україну. Безумовно, реформування системи виконання рішень, повинно залишатись на порядку денному серед основних необхідних реформ у країні.

Науково - теоретичною основою магістерської роботи стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців присвячені теоретичним та практичним проблемам формування та розвитку інституту державних та приватних виконавців, а саме: Бессарабов В. Г., Тройно П. С., Білоусов Ю. В., Бурмаков И. Ю., Васильєв С.В., Гетманцев О.В., Гришко Є.М., Дубенко С.Д., Заворотько П.П., Ігонін Р. В., Пастухов В. П., П'ятницький А.В., Стадник Г.В., Миронюк І.В., Фурса С .Я., Щербак С. В., Штефан М. Й.

Однак дослідження, що стосуються проблематики примусового виконання рішень державними та приватними виконавцями та методів його вдосконалення здебільшого залишалися поза увагою дослідників.

Таким чином, особливої актуальності набуває вивчення і науково - теоретичне обґрунтування процесів примусового виконання рішень державними та приватними виконавцями. Вивчення може сприяти оптимізації процесів перевірки майнового стану, що вплине на швидкість виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), форуванню та внесенню пропозицій щодо змін у законодавстві, приведенню їх у відповідність Конституції України та недопущення колізії.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є виявлення, дослідження проблематики примусового виконання рішень державними та

приватними виконавцями, визначення можливостей вдосконалення та визначення перспектив подальшого розвитку.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- дослідити інститут примусового виконання рішень як об'єкт наукового дослідження;
- охарактеризувати нормативно-правову базу примусового виконання рішень державними та приватними виконавцями в Україні;
- визначити сучасний стан та актуальні проблеми примусового виконання рішень державними та приватними виконавцями в Україні;
- розробити шляхи вдосконалення примусового виконання рішень державними та приватними виконавцями в Україні;
- встановити перспективи розвитку примусового виконання рішень.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час примусового виконання рішень державними та приватними виконавцями.

Предметом дослідження є примусове виконання рішень державними та приватними виконавцями, сучасний стан та перспективи.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження складає сукупність загальнонаукових методів наукового пізнання (логічний, системний, історичний, узагальнення, системно-структурний і др.). Також був використаний діалектичний метод, за допомогою якого вивчались проблеми функціонування та вдосконалення інституту примусового виконання.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що за результатами здійсненого дослідження інституту примусового виконання, а саме проблематики примусового виконання рішень державними та приватними виконавцями, визначено можливості вдосконалення законодавства та усунення виявлених колізій також визначення перспектив подальшого розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що висновки й пропозиції викладені в дослідженні можуть бути використані у

подальших дослідженнях інституту примусового виконання рішень; у навчальному процесі для підготовки лекційного матеріалу; для вдосконалення законодавства, зокрема, при розробці змін Цивільного процесуального кодексу України, Закону України «Про виконавче провадження», Інструкції з організації примусового виконання рішень, Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження, Порядку розпорядження майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної виконавчої служби.

Структура магістерської роботи обумовлена метою, завданнями і логікою дослідження і складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури. До тексту додано список використаних джерел (54 найменування). Загальний обсяг роботи становить 83 сторінки, з яких обсяг основного тексту – 77 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та основні завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення виконаної роботи. Наведено результати апробації основних положень та особистий внесок автора дослідження.

У першому розділі «*Інститут примусового виконання рішень як об'єкт наукового дослідження*» охарактеризовано становлення інституту примусового виконання рішень в Україні, нормативно - правову базу примусового виконання рішень та категоріальний апарат дослідження.

Підрозділ 1.1. «Становлення інституту примусового виконання рішень в Україні» присвячений висвітленню основних історичних етапів встановлення примусового виконання на території України та відображенню нормативно – правових документів того періоду.

Важливою групою джерел для написання магістерської роботи є напрацювання вітчизняних (Бессарабов В. Г., Тройно П. С., Білоусов Ю. В.,

Бурмаков И. Ю., Васильєв С.В., Гетманцев О.В., Гришко Є.М., Дубенко С.Д., Заворотько П.П., Ігонін Р. В., Пастухов В. П., П'ятницький А.В., Стадник Г.В., Миронюк І.В., Фурса С .Я., Щербак С. В., Штефан М. Й. та ін.) науковців, а також нормативно - правові акти: закони України, укази Президента, Постанови й розпорядження Кабінету Міністрів.

Зроблено висновок, що на даний час сформована потужна джерельна база щодо теоретичних та практичних аспектів становлення та функціонування примусового виконання рішень.

Виконання рішення суду є складовою частиною права на справедливий суд та безпосередньо відображається на показнику поваги до держави, оскільки правосуддя вважається таким, що відбулось за умови виконання рішення. Фактичне виконання рішення суду сприяє реалізації законів у життя та зміцненню їх авторитету, судові рішення за своєю суттю охороняє права, свободи та законні інтереси стягувачів, окрім того є завершальною стадією судового провадження. Європейський суд з прав людини, багаторазово у своїх рішеннях зазначав, що виконання рішення, постановленого будь-яким судом, має розглядатись як невід'ємна частина «судового процесу» для реалізації статті 6 Європейської конвенції з прав людини, якою визначено виконання судових рішень, які в державах, що поважають принцип верховенства права, не можуть залишатися невиконаними.

У підрозділі 1.2. «Нормативно - правова база примусового виконання рішень та категоріальний апарат дослідження» присвячений визначенню нормативно - правової бази та основних понять, що застосовуються під час примусового виконання рішень.

З'ясовано, що виконавче провадження як завершальна стадія судового провадження і примусове виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) це сукупність дій визначених у Законі України «Про виконавче провадження» органів і осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень і проводяться на підставах, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією України, цим Законом, іншими законами

та нормативно - правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону, а також рішеннями, які відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню.

Зроблено висновок, що виконання рішення суду є складовою частиною права на справедливий суд та безпосередньо відображається на показнику поваги до держави, оскільки правосуддя вважається таким, що відбулось за умови виконання рішення. Фактичне виконання рішення суду сприяє реалізації законів у життя та зміцненню їх авторитету, судові рішення за своєю суттю охороняє права, свободи та законні інтереси стягувачів, окрім того є завершальною стадією судового провадження.

У другому розділі «Сучасний стан та проблематика примусового виконання рішень» відображено реальні показники роботи державної виконавчої служби по основних напрямках, а саме стягнення аліментів, заборгованості по заробітній платі та загальну суму стягнення. Охарактеризовано інститут приватних виконавців. Досліджено зміни внесені до Закону України «Про виконавче провадження» стосовно стягнення аліментів, введення в дію реєстру боржників.

У підрозділі 2.1. «Примусове виконання рішень в сучасній Україні» наведено інтерв'ю Міністра юстиції України та заступника Міністра, щодо показників роботи державної виконавчої служби по основних напрямках та перспективи розвитку.

З'ясовано, що Єдиний реєстр боржників - це систематизована база даних про боржників, що є складовою автоматизованої системи виконавчого провадження та ведеться з метою оприлюднення в режимі реального часу інформації про невиконані майнові зобов'язання боржників та запобігання відчуженню боржниками майна.

До реєстру боржників вносяться дані «про фізичних та юридичних осіб, яких судовим рішенням або рішенням іншого органу (посадової особи) визнано боржниками і стосовно яких відкрито виконавче провадження. При цьому, не підлягають внесенню відомості про боржників, які є державними

органами, органами місцевого самоврядування, а також боржників, які не мають заборгованості за виконавчим документом про стягнення періодичних платежів більше трьох місяців, та за рішенням немайнового характеру.

Досліджено зміни стосовно порядку та засобів примусового впливу на боржників під час стягнення заборгованості по аліментах.

У підрозділі 2.2. *«Проблематика в примусовому виконанні рішень»* визначено порядок та проблематику примусового виконання рішень про стягнення аліментів, зокрема встановлено, що у разі наявності в діях боржника ознак адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 183-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, державний виконавець складає протокол про адміністративне правопорушення та надсилає його для розгляду до суду за місцезнаходженням органу державної виконавчої служби.

Вказано про практику відмови у задоволенні протоколу, що складений без участі особи, що притягується до відповідальності.

Під час дослідження сімейного кодексу України встановлено, що той з батьків, з ким за рішенням суду проживає дитини, самостійно вирішує питання щодо тимчасового виїзду дитини за межі України з метою лікування, навчання дитини за кордоном, відпочинку за наявності довідки, виданої органом ДВС, про наявність заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців.

В роботі досліджено та встановлено, що приватним виконавцем може бути громадянин України, уповноважений державою здійснювати діяльність з примусового виконання рішень у порядку, встановленому законом. Приватний виконавець є суб'єктом незалежної професійної діяльності.

У третьому розділі *«Шляхи вдосконалення та перспективи примусового виконання рішень»* обґрунтовані правові основи і напрямки модернізації органів державної виконавчої служби, до основних напрямів віднесено наступне: розширення доступу до електронних баз, щодо майна боржника; постійне підвищення рівня кваліфікації осіб, що здійснюють

примусове виконання судових рішень; підвищення рівня обізнаності юридичної та бізнес - спільноти з питань ефективного захисту приватноправових інтересів; підвищення рівня розвиненості інфраструктури; ефективний розвиток виконавчого права та законодавства; забезпечення відкритості процедур виконання судового рішення та системи публічної реалізації конфіскованого чи арештованого державними виконавцями майна, підвищення ефективності діяльності недержавних юрисдикційних органів (третейських судів) та розширення можливостей застосування учасниками комерційних (цивільних) відносин позасудових засобів захисту прав; підвищення фахового рівня та окладів державного виконавця.

Розроблено та запропоновано перелік необхідних змін до діючих нормативно - правових актів.

У підрозділі 3.1. «Шляхи вдосконалення виконання рішень» встановлено, що не всі проблеми виконавчого провадження пов'язані безпосередньо з діями чи бездіяльністю державних виконавців. Інколи і самі учасники спірних правовідносин моделюють правову ситуацію, за умов якої швидке та фактичне виконання судового рішення стає неможливим. Позивачі не завжди правильно формулюють позовні вимоги, не використовують свого процесуального права на звернення до суду із клопотанням про забезпечення позову, що призводить до ускладнень у процесі примусового виконання судового рішення.

Досліджено норми Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» від 29.11.2001 року № 2864-III та встановлено наявність мораторію на застосування примусової реалізації майна державних підприємств та господарських товариств, у статутних капіталах яких частка держави становить не менше 25 відсотків (далі - підприємства), до вдосконалення визначеного законами України механізму примусової реалізації майна. Дія мораторію, не поширюється на застосування примусової реалізації майна (за виключенням об'єктів, що відповідно до закону не підлягають приватизації, а також підприємств,

перед якими у держави є підтверджена в установленому порядку заборгованість з відшкодування різниці в тарифах на теплову енергію та послуги з опалення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню) для погашення заборгованості перед Національною акціонерною компанією "Нафтогаз України" та її дочірніми підприємствами, що здійснювали постачання природного газу на підставі ліцензії.

У підрозділі 3.1. «Перспективи примусового виконання рішень» досліджено, що стрімкий розвиток вітчизняної правової системи, запровадження інноваційних правових інститутів, постійні зміни в законодавстві та оновлення кадрового складу органів державної виконавчої служби роблять однією з найактуальніших проблем сьогодення необхідність постійного підвищення кваліфікації державних виконавців. У зв'язку з цим необхідно створити цільову програму підвищення кваліфікації кадрів ДВС України, яка б передбачала цикл лекцій та інтенсивних семінарів для державних виконавців у межах підвищення рівня їхньої кваліфікації.

У роботі визначено, що без наукового обґрунтування виходу з ситуацій, що виникають на практиці, складно передбачити виникнення проблемних питань та неможливо вирішити їх на високому рівні. Тому для подальшого розвитку та вдосконалення законодавства про виконавче провадження та вдосконалення відповідної практики потрібно говорити і про розвиток юридичної науки, чіткого визначення місця та ролі виконавчого провадження у системі права України.

Вказано про перелік дій запланованих Міністерством юстиції в системі виконання рішень.

ВИСНОВКИ

Відповідно до визначених у магістерської роботі мети і завдань отримані результати, які в сукупності вирішують важливе наукове завдання щодо стану актуальних проблем інституту примусового виконання.

В узагальненому вигляді вони зводяться до таких теоретичних і практичних висновків:

1. Під час дослідження інституту примусового виконання рішень як об'єкту встановлено історичні етапи встановлення інституту примусового виконання, встановлено, що найбільш продуктивним періодом у формуванні інституту примусового виконання рішень можна вважати другу половину XIX сторіччя, оскільки, починаючи з 1864 року, цар Олександр II розпочав масштабну судову реформу. Основоположними документами цього періоду стали «Учреждение судебных установлений», «Устав гражданского судопроизводства», «Устав уголовного судопроизводства» від 20 листопада 1864 року. Крім офіційних документів була розроблена значна кількість рекомендацій та посібників щодо діяльності судових приставів по здійсненню стягнення, які мали неофіційний характер.

Досвід минулих століть дає чітке розуміння того, що з допомогою використання меча і батога, звичайно, можна змусити боржника повернути борг, але основною і найбільш ефективною зброєю в цій роботі є законні заходи примусового виконання.

2. В дослідженні охарактеризовано нормативно - правову базу примусового виконання рішень державними та приватними виконавцями, наведено визначення основним поняттям. Так встановлено, що основним законом який регулює суспільно - правові відносини між сторонами виконавчого провадження, виконавцем та іншими учасниками виконавчого провадження є Закон України «Про виконавче провадження».

Державні та приватні виконавці, також керуються підзаконним нормативно - правовим актом Інструкцією з організації примусового виконання рішень, що розроблена відповідно до Закону України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів", Розділом VI Цивільного процесуального кодексу України, розділом V Господарського процесуального кодексу, розділом IV Кодексу адміністративного судочинства України здійснюється регулювання

процесуальних питань, пов'язаних з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб).

3. Визначено сучасний стан та актуальні проблеми примусового виконання рішень державними та приватними виконавцями в Україні.

В роботі наведено коментар екс - заступника Міністра з питань виконавчої служби Світлани Глущенко та Міністра юстиції України Дениса Малюська з яких можна зробити висновок про наявність позитивної динаміки в роботі державної виконавчої служби, щодо сум стягнутих боргів зокрема по аліментах та сум виконавчого збору. Окремо зазначено про зміцнення інституту приватних виконавців та спрогнозовано збільшення чисельності приватних виконавців.

Робота державних та приватних виконавців спрямована на виконання рішення суду яке в свою чергу сприяє реалізації законів та зміцненню їх авторитету, судові рішення за своєю суттю охороняє права, свободи та законні інтереси стягувачів, окрім того є завершальною стадією судового провадження. Європейський суд з прав людини, неодноразово зазначав у своїх рішеннях, що виконання рішення, винесеного будь-яким судом, має розглядатись як невід'ємна частина «судового процесу» для реалізації статті 6 Європейської конвенції з прав людини, якою передбачено виконання судових рішень, які в державах, що поважають принцип верховенства права, не можуть залишатися невиконаними.

Введення інституту приватних виконавців сприятиме створенню конкурентних умов у сфері виконання рішень як наслідок поліпшення економічної ситуації, збільшення довіри до держави та можливість притоку нових інвестицій.

4. Вдосконалення системи примусового виконання шляхом оновлення нормативно - правової бази, введення нових дієвих методів триває і сьогодні.

В роботі досліджено та наведено приклади, щодо змін до діючого законодавства про виконавче провадження, а саме до Цивільного процесуального кодексу України, Закону України «Про виконавче

провадження», Порядку розпорядження майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної виконавчої служби, Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження.

Внесення змін вдосконалить систему примусового виконання рішень державними та приватними виконавцями в Україні.

5. На даний час в системі примусового виконання рішень сформована потужна нормативно - правова база, що є основою для діяльності в правовому полі.

Дотриманням прав сторін виконавчого провадження під час виконання рішення має бути метою виконавця, як державного так і приватного.

Часте оновлення кадрового складу органів державної виконавчої служби, що на 90 відсотків пов'язане з розміром заробітної плати, робить однією з найактуальніших проблем сьогодення необхідність постійного підвищення кваліфікації державних виконавців. У зв'язку з цим вбачається необхідність створення цільової програми підвищення кваліфікації кадрів ДВС України, яка б передбачала цикл лекцій та інтенсивних семінарів для державних виконавців у межах підвищення рівня їхньої кваліфікації.

АНОТАЦІЯ

Магістерська робота на здобуття освітнього ступеню «магістр». Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2020.

В магістерській роботі, з'ясовано, історичні етапи встановлення інституту примусового виконання та наведено нормативно - правову базу, що застосовується у роботі виконавців.

Охарактеризовано порядок примусового виконання рішень судів та інших органів, державними та приватними виконавцями.

Встановлено, що примусове виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) - сукупність дій визначених у Законі України «Про виконавче провадження», органів і осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень і проводяться на підставах, у межах повноважень та у

спосіб, що визначені Конституцією України, Законом України «Про виконавче провадження», іншими законами та нормативно - правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону.

Визначено сучасний стан та актуальні проблеми примусового виконання рішень державними та приватними виконавцями в Україні.

Встановлено, що вдосконалення системи примусового виконання шляхом оновлення нормативно - правової бази, введення нових дієвих методів триває і сьогодні.

В роботі досліджено та наведено приклади, щодо змін до діючого законодавства про виконавче провадження, а саме до Цивільного процесуального кодексу України, Закону України «Про виконавче провадження», Порядку розпорядження майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної виконавчої служби, Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження.

Ключові слова: виконавче провадження, примусове виконання рішень, боржник, стягував, аліменти, державний виконавець, приватний виконавець.

SUMMARY

Graduate work for obtaining an educational degree «Master». Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2020.

In the master's work, the historical stages of the establishment of the law enforcement institution were clarified and the legal framework applicable in the work of the performers is given.

The procedure of enforcement of decisions of courts and other bodies, public and private enforcement agents is described.

It is established that enforcement of judgments and decisions of other bodies (officials) - a set of actions defined in the Law of Ukraine "On Enforcement Proceedings", bodies and persons aimed at enforcement of judgments and conducted on the grounds, within the powers and in the manner, determined by the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine "On Enforcement Proceedings", other

laws and normative - legal acts adopted in accordance with this Law.

The current state and current problems of enforcement of decisions by state and private executors in Ukraine are determined.

It is established that the improvement of the system of enforcement by updating the regulatory framework, the introduction of new effective methods continues today.

The paper investigates and gives examples of changes to the current legislation on enforcement proceedings, namely the Civil Procedure Code of Ukraine, the Law of Ukraine "On Enforcement Proceedings", the Procedure for Disposal of Property Confiscated by the Court and Transferred to the State Enforcement Bodies, the enforcement system.

Key words: enforcement proceedings, enforcement of decisions, debtor, collect, alimony, public executor, private executor.

Анотація українською мовою - обсяг 1663 знаків, англійською – 1634.